

SEÇİLMİŞ SOSYO- EKONOMİK GÖSTERGELER 2024-2

Tüketici Borçlanması, Sosyal Güvenlik Harcamaları,
Kadın İstihdamı

Haziran 2024

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG

2024 Türkiye'sinin yıllık yüzde 70'leri bulan çok yüksek bir enflasyon sorunuyla yüz yüze olması bireysel borç stoku ve borçlanma eğiliminin önemini de artırıyor. İç talebi yavaşlatma ve soğutma amacıyla hem TL faizleri yükseltilerek hem de borçlanma limitlerini daraltarak fiyatları kontrol altına alma çabaları yürütülüyor. Sosyal harcamaların da kemer sıkma politikalarından payını alması bekleniyor.

Bültenin önemli bir sosyal göstergesi, kadınlar ve çalışma yaşamına dair. Kadınlar, işgücüne ve istihdama katılımında ve ücret ödemelerinde hâlâ ayrımcılığa maruz kalıyor. Bu sorun, kısmen azalmış olsa da önemini koruyor.

Topluma sosyal güvence sağlayan sosyal koruma harcamaları ve bunun bir parçası olan Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) gelir-gider dengesi ve açıkları, bültenin incelenen diğer önemli konuları arasında yer alıyor.

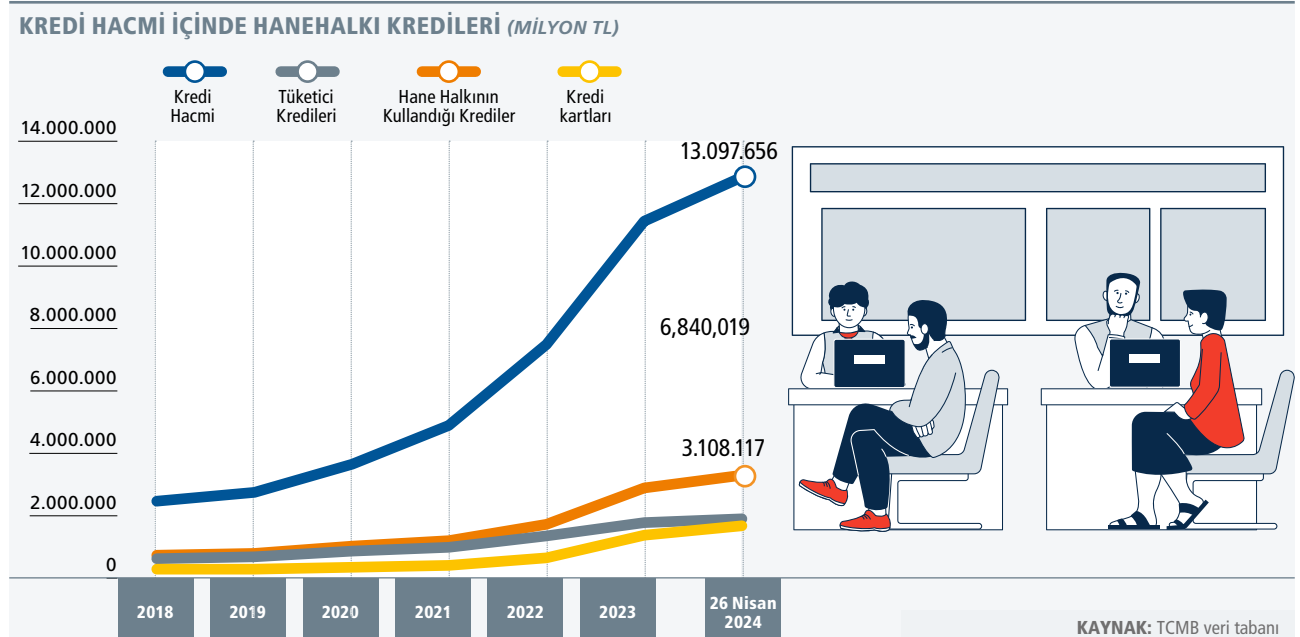
2024 yılının ikinci çeyreğinde bazı önemli sosyal göstergelerin ortaya koyduğu tablo şöyle:

TÜKETİCİ BORÇLANMASINA KISITLAMA

Son yıllarda bireylerin ve hane halklarının bankalardan tüketici kredisi ve kredi kartı yoluyla borçlanmaları hızla arttı. 2024 Nisan ayı sonu itibarıyla bu borçlanma 3,1 trilyon TL'yi aştı. Bu miktar, toplam 13 trilyon TL civarındaki kredi hacminin yüzde 23'üne tekabül ediyor.

Bireysel borçlanma; konut, otomobil ve ihtiyaç kredileri gibi tüketici kredileri aracılığıyla gerçekleştirilebildiği gibi, kredi kartları üzerinden avans kullanımı şeklinde de olabilir.

Son yıllarda, tüketicilerin artan konut ve otomobil fiyatları karşısında kredi kullanmaktan kaçındıkları, ancak ihtiyaç kredisi kullanmayı tercih ettikleri dikkat çekiyor. Bu ihtiyaç kredileri genellikle kredi kartı borçlarının taksitlerini kapatmak amacıyla kullanılıyor. İhtiyaç kredisi faiz oranlarının son bir yılda 50 puandan fazla artarak yıllık bileşik olarak yüzde 90'a yaklaşmasına rağmen, bireyler ve aileler hızla borçlanmaya devam ediyor.

KREDİ HACMI İÇİNDE HANEHALKI KREDİLERİ VE PAYLAR (MİLYON TL, % 2018-2024 NİSAN)					
	Kredi Hacmi	Hanehalkının Kullandığı Krediler	Tüketici Kredileri	Kredi Kartları	Yüzde
2018	2.392.779	536.828	427.723	109.105	22,4
2019	2.652.261	611.186	488.773	122.413	23,0
2020	3.575.923	852.343	701.746	150.597	23,8
2021	4.899.579	1.025.627	809.845	215.782	20,9
2022	7.568.340	1.573.875	1.120.062	453.814	20,8
2023	11.630.251	2.727.829	1.557.737	1.170.092	23,5
2024-Nisan	13.097.656	3.108.117	1.688.837	1.419.280	23,7

KAYNAK: TCMB ve BDDK veri tabanı

2023 Mayıs ayında yapılan Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili seçimleri öncesinde, yüzde 60'lara varan enflasyona rağmen, politika faizinin yüzde 8,5'e kadar indirilmesi kredi faizlerini de düşürdü ve hanelerin borçlanma iştahını artırdı. 2022 sonunda 7,5 trilyon TL olan toplam kredi hacmi, 2024 Nisan sonunda 13 trilyon TL'yi aştı. Bu dönemde bireysel borçlanmalar, 2022 sonunda 1,5 trilyon TL iken, 2024 Nisan ayında 3,1 trilyon TL'ye ulaştı. Bireysel borçlanmaların toplam kredi hacmi içindeki payı, 2022 sonunda yüzde 21 iken, 2024 Nisan ayında yüzde 23,7'ye yükseldi.

Bireylerin ya da hanehalklarının kredi kartı üzerinden borçlanma payı hızla arttı. 2018 yılında hanehalkının kullandığı krediler içinde kredi kartıyla yapılan borçlanmalar yüzde 20 civarındayken, 2024 Nisan sonunda bu oran yüzde 45'e yükseldi. Tırmanan enflasyon karşısında ücret gelirleriyle geçinmekte zorlanan kesimlerin kredi kartı ile borçlanarak geçim sorunlarını aşmaya çalıştıkları gözlemleniyor. Birden fazla bankadan kredi kartı alan bireyler, bu kartların limitlerini sonuna kadar kullanarak borçlanma potansiyellerini artırıyor ve çoğu kez, vadesi gelen borç taksitini başka bir bankadan kredi olarak kapatma döngüsüne giriyorlar. Bu döngü, bazı haneler için icra ve iflas davalarıyla yüz yüze gelmeyi kaçınılmaz kılıyor.

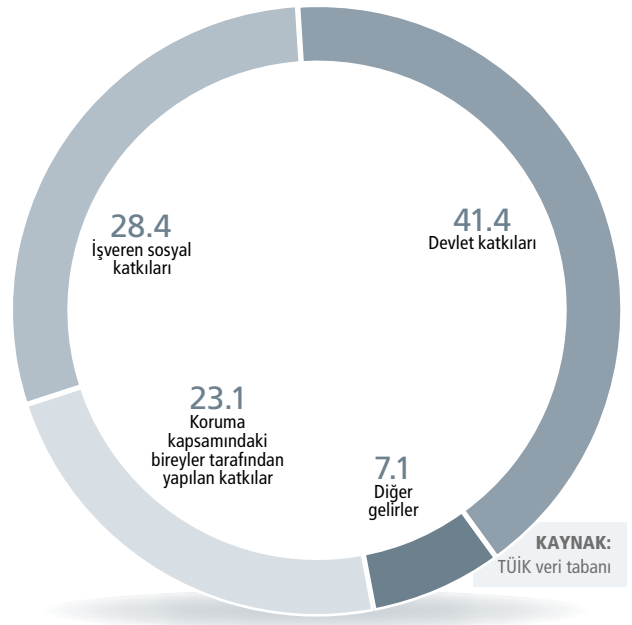
Bankaların tüketicilerden zamanında tahsil edemediği için icra takibine aldıkları bireysel kredi ve kredi kartı alacakları, 2024 sonunda 55 milyar liraya ulaştı. Batık tüketici kredilerinde de artış gözlemlendi.

Merkez Bankası'nın hazırladığı Finansal İstikrar Raporu'na göre, varlık yönetim şirketlerinin kontrolünde 41 milyar liralık batık tüketici kredisi alacağı bulunuyor. Dolayısıyla vatandaşların faizler ve icra masrafları hariç yaklaşık 86 milyar liraya yakın ırcalık kredi borcu var.

Ayrıca vatandaşların Toplu Konut İdaresi'ne (TOKİ) de 59 milyar liralık taksitli konut borcu bulunuyor.

Hükümet, 2024 ve 2025 yıllarında enflasyonu düşürme ve 2026'da tek haneye indirme amacıyla. Bu hedef doğrultusunda tüketici kredisi kullanımını ve ailelerin borçlanmalarını sınırlayarak talebi düşürmeyi amaçlayan bir politika izlemeye başladı. Borçlanma ile ayakta kalmaya çalışan ailelerin, bu kemer sıkma politikasına ne kadar uyum sağlayabilecekleri ve uyum sağlayamamaları halinde ne gibi sosyal sorunlarla karşılaşacakları önemli bir soru olarak karşımızda duruyor.

TÜRLERİNE GÖRE SOSYAL KORUMA GELİRLERİ (2022,%)

SOSYAL KORUMANIN BOYUTLARI

Sosyal koruma, hanehalkları veya bireylerin belirlenmiş riskler veya ihtiyaçlar karşısında yüklerini hafifletmek amacıyla yapılan, genellikle merkezi ve yerel yönetimler tarafından üstlenilen harcamalardan oluşur. Bu harcamalar, karşılıklı veya bireysel olmayan bir şekilde gerçekleştirilir.

Sosyal koruma harcamalarının omurgasını oluşturan sosyal koruma yardımları çeşitli alt başlıklara sahiptir. Başlıca kalemler arasında hastalık/sağlık bakımı, engelli/maluliyet, emekli/yaşlılık, dul/yetim, aile/çocuk, işsizlik, barınma ve sosyal dışlanma harcamaları yer alır.

Sosyal koruma harcamaları, sosyal devlet olgusunun yerleşik olduğu ülkelerde daha geniş bir kapsama sahipken, gelişmekte olan ülkelerde milli gelirin daha küçük bir kısmı bu tür harcamalara ayrılmaktadır. Örneğin, Avrupa Birliği ülkelerinde sosyal koruma harcamaları milli gelirin yüzde 30'una kadar çıkabilirken, Türkiye'de bu oran yıllara göre yüzde 8 ile yüzde 10 arasında değişmektedir.

Sosyal koruma harcamalarının Türkiye Gayrisafi Yurt İçi Hasılası (GSYH) içindeki payı 2022 yılında yüzde 8,6 olarak gerçekleşti. Sosyal koruma yardımlarının GSYH içindeki payı ise yüzde 8,4 oldu. Risk ve ihtiyaç grupları bazında bakıldığında, emekli ve yaşlılara yapılan harcamalar milli gelirin yüzde 3,8'i ile en büyük payı aldı. Bunu yüzde 2,6 ile hastalık ve sağlık bakımı harcamaları, yüzde 1,0 ile dul ve yetim harcamaları izledi.

2022 yılında sosyal koruma için gerekli gelirlerin yüzde 41,4'ü ağırlıklı olarak merkezi bütçeden sağlanan devlet katkılarıyla karşılandı. İşveren katkıları yüzde 28,4 olarak hesaplanırken, sosyal koruma kapsamındaki bireylerin primleri gelirlerin yüzde 23,1'ini oluşturdu.

Sosyal koruma harcamaları, 2022 yılında bir önceki yıla göre yüzde 60,2 artarak 1 trilyon 291 milyar TL'ye ulaştı. Ancak, aynı yıl tüketici enflasyonunun yüzde 64 civarında olduğu göz önüne alındığında, reel artış yerine küçük bir reel azalma olduğunu söylemek gerekir.

2022 yılındaki sosyal koruma harcamalarının yüzde 98,2'sini, yani 1 trilyon 268 milyar TL'sini, sosyal koruma yardımları oluşturdu. Sosyal koruma yardımlarında en büyük payı 567,5 milyar TL ile emekli ve yaşlılara yapılan harcamalar aldı. Bunu, 397 milyar TL ile hastalık ve sağlık bakımı harcamaları izledi.

Bazı sosyal yardımlar belirli şartlara göre veriliyor. 2022'de sosyal koruma yardımlarının yüzde 13'ü şartlı olarak sağlandı. Şartlı yardımlar içinde en büyük payı yüzde 47,5 ile aile ve çocuk yardımları aldı. Bunu, yüzde 20,4 ile engelli ve malul yardımları ve yüzde 13,9 ile hastalık ve sağlık bakımı yardımları takip etti.

Sosyal koruma yardımlarının çoğu nakdi olarak verilirken, mal ve hizmet olarak sağlanan "aynı yardım" payı daha düşük kaldı. 2022'de sosyal koruma yardımlarının yüzde 62,4'ü nakdi olarak verildi. Nakdi yardımlarda en büyük payı yüzde 71,2 ile emekli ve yaşlılara yapılan yardımlar oluşturdu. Bunu, yüzde 18,6 ile dul ve yetim yardımları ve yüzde 4,5 ile aile ve çocuk yardımları izledi.

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU (SGK) AÇIKLARI BÜYÜYOR

Türkiye'de nüfus yaklaşık 86 milyona ulaşmış durumda ve sosyal sigorta kapsamındaki nüfus oranı yüzde 89 civarında seyrediyor. Ancak hala nüfusun yaklaşık yüzde 11'i sosyal güvenceden yoksun durumda. Kayıt dışı istihdamla mücadele ve prim teşviklerinin etkisiyle, 2022 yılında sosyal sigorta kapsamındaki nüfus oranı yüzde 89'a ulaşmış olsa da, hala 10 milyondan fazla bir nüfusun sosyal güvenceden yoksun olması önemli bir sosyal sorun olarak karşımızda duruyor.

Sosyal güvenliğin çatı örgütü olan Sosyal Güvenlik Kurumu, sağladığı nakdi yardım ve sağlık hizmetleri ile sosyal güvenlik kapsamındaki bireylere önemli katkılar sağlamış olsa da, 10 milyondan fazla kişiye ulaşamıyor ve her geçen yıl bütçesinde yeni açıklar ortaya çıkıyor.

SOSYAL KORUMA HARCAMALARININ YARDIM TÜRLERİNE GÖRE DAĞILIMI (MİLYON TL, 2022)

Sosyal koruma harcamaları toplamı	1.291.077
İdari masraflar ve diğer harcamalar	23.153
Sosyal koruma yardımları	1.267.924
Emekli/yaşlı	567.450
Hastalık/sağlık bakımı	396.993
Dul/yetim	150.214
Aile/çocuk	83.872
Engelli/malul	42.328
İşsizlik	14.429
Sosyal dışlanma b.y.s	12.640

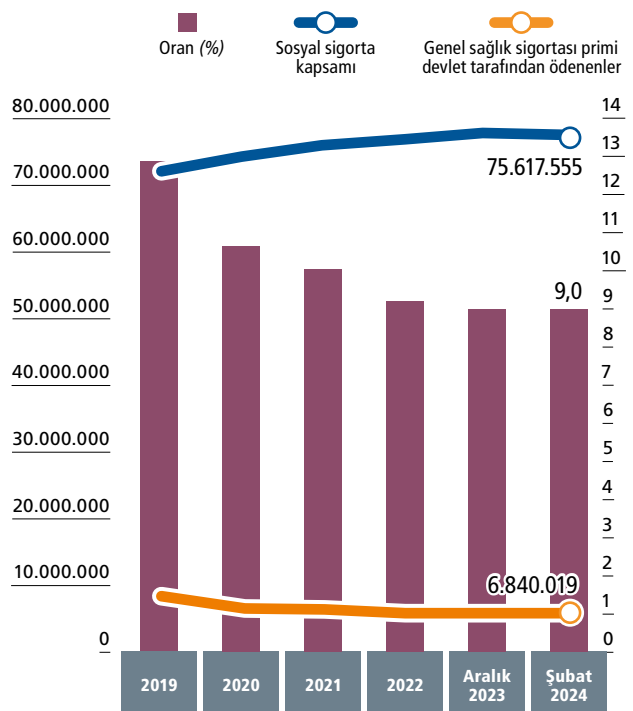
KAYNAK: TÜİK, Sosyal Koruma İstatistikleri

SOSYAL KORUMA HARCAMALARININ GSYH'YE ORANI (%)

	2021	2022
Sosyal koruma harcamaları toplamı	11,1	8,6
İdari masraflar ve diğer harcamalar	0,2	0,2
Sosyal koruma yardımları	10,9	8,4
Hastalık/sağlık bakımı	3,4	2,6
Engelli/malul	0,3	0,3
Emekli/yaşlı	4,9	3,8
Dul/yetim	1,2	1,0
Aile/çocuk	0,6	0,6
İşsizlik	0,4	0,1
Sosyal dışlanma b.y.s	0,1	0,1

KAYNAK: TÜİK veri tabanı

SİGORTA KAPSAMINDAKİ NÜFUS VE DEVLET KORUMASINDAKİLER

KAYNAK: SGK veri tabanı

<https://www.sgk.gov.tr/Istatistik/Aylik/42919466-593f-4600-937d-1f95c9e252e6>

SOSYAL GÜVENLİK KURUMU GELİR-GİDER DENGESİ (MİLYON TL)				
	2021	2022	2023⁽¹⁾	2024⁽²⁾
A. Gelirler	618.338	971.710	2.091.726	3.300.883
- Prim Tahsilatları	443.894	728.843	1.476.833	2.521.341
- Diğer Gelirler ⁽³⁾	174.444	242.868	614.893	779.541
B. Giderler	637.963	1.013.431	2.204.996	3.686.541
- Sigorta Ödemeleri	414.803	680.436	1.442.343	2.670.220
- Sağlık Giderleri	177.241	283.224	544.658	851.264
- Yatırım Harcamaları	369.00	205.00	610.00	1.170
- Diğer Giderler ⁽⁴⁾	45.550	49.566	217.385	163.886
C. Gelir-Gider Farkı	-19.625	-41.720	-113.270	-385.658
Bilgi için:				
Bütçe Transferleri ⁽⁵⁾	254.072	389.917	909.130	1.512.880
(GSYH'YE ORAN, YÜZDE)				
A. Gelirler	8,5	6,5	8,2	8,0
B. Giderler	8,8	6,8	8,7	9,0
- Sigorta Ödemeleri	5,7	4,5	5,7	6,5
- Sağlık Giderleri	2,4	1,9	2,1	2,1
- Diğer Giderler ⁽⁴⁾	0,6	0,3	0,9	0,4
C. Gelir-Gider Farkı	-0,3	-0,3	-0,4	-0,9
Bilgi için:				
Bütçe Transferleri ⁽⁵⁾	3,5	2,6	3,6	3,7
(1) Gerçekleşme Tahmini				
(2) Program				
(3) Devlet katkısı ve faturalı ödemeler gibi bütçeden alınan transferler ile diğer gelirlerden oluşmaktadır.				
(4) Faturalı ödemeler, yönetim giderleri ve diğer giderlerden oluşmaktadır.				
(5) Faturalı ödemeler, ek karşılıklar, devlet katkısı, emeklilere yapılan ek ödeme, prim teşviklerinden kaynaklanan transferler ve prim ödeme gücü olmayanların GSS primleri dâhil edilmiştir.				
KAYNAK: Strateji ve Bütçe Başkanlığı				

Sosyal sigorta sisteminin finansal sürdürülebilirliği açısından önemli bir gösterge olan aktif/pasif oranı, 2021 yılında 1,94 iken 2022 yılında bu oran 2,0 olarak gerçekleşti. Ancak, cıracılar, stajyerler ve kursiyerler hariç tutulduğunda, bu oranın 1,79 seviyesinden 1,86'ya yükseldiği görülüyor. Bu durum, gelirlerin giderleri karşılama oranının zayıfladığını göstermektedir.

2023 yılında Sosyal Güvenlik Kurumu'nun (SGK) toplam gelirlerinin, o yılın milli gelirinin yüzde 8,2'sine ulaştığı tahmin ediliyor. Asgari ücrete Ocak ve Temmuz aylarında yapılan artışların etkisiyle prim geliri artarken, merkezi yönetim bütçesinden tahsil edilen emekli ikramiyesi ve asgari emekli aylığı kaynaklı "Faturalı ödemeler"de artış yaşandı. Öte yandan, 2023 yılında Ocak ve Temmuz aylarında emekli aylıklarına ilave refah payı verilmesi, asgari emekli aylığının 7.500 TL'ye yükseltilmesi ve 8 Eylül 1999 öncesi sigorta girişi olan 2 milyona yakın kişiye emeklilik yaş şartının kaldırılması (Emeklilikte Yaşa Takılanlar - EYT) düzenlemesinin etkisiyle giderler arttı ve GSYH'ye oranı tahminen yüzde 8,7'ye ulaştı. Bu durumda SGK'nın 2023 gelir-gider açığının GSYH'ye oranının yüzde 0,4 düzeyinde olduğu tahmin ediliyor. SGK'ya merkezi bütçeden yapılan transferlerin GSYH'ye oranının ise bir önceki yıla göre 1 puan artarak yüzde 3,6 düzeyinde gerçekleştiği tahmin ediliyor.

2023 yılında SGK'ya faturalı ödemeler, ek karşılıklar, devlet katkısı, emeklilere yapılan ek ödeme, prim teşviklerinden kaynaklanan transferler, açık finansmanı ile prim ödeme gücü olmayanların Genel Sağlık Sigortası primleri dâhil olmak üzere, merkezi yönetim bütçesinden 909,1 milyar TL transfer yapıldığı tahmin ediliyor.

2024 yılında SGK'nın açığının büyümesi bekleniyor. SGK bütçesinde toplam gelirlerinin 3.301 milyar TL, toplam giderlerinin 3.686 milyar TL ve gelir-gider açığının 385 milyar TL olması öngörülüyor. GSYH'ye oran olarak ise gelirlerin yüzde 8,0, giderlerin yüzde 9,0 ve açığın yüzde 0,9'a çıkması hedefleniyor.

2024 yılında SGK'ya faturalı ödemeler, ek karşılıklar, emeklilere yapılan ek ödeme, devlet katkısı, prim teşviklerinden kaynaklanan transferler ile prim ödeme gücü olmayanların Genel Sağlık Sigortası primi de dâhil olmak üzere toplam 1.512,9 milyar TL tutarında ve GSYH'nin yüzde 3,7'si oranında bütçe transferi yapılması öngörülüyor.

KADINLARA KARŞI AYRIMCILIK!

Türkiye'de kadınlar, işgücüne katılma, ücret ve iş yerinde kendilerine yer bulma konusunda zorluklarla karşılaşiyor ve sıklıkla ayrımcılığa maruz kalıyorlar.

KADINLARIN İŞGÜCÜ, İSTİHDAM, İŞSİZLİK ORANI (15+ YAŞ, YÜZDE)									
Eğitim durumu	İşgücüne katılım			İstihdam			İşsizlik		
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Toplam	53,1	71,4	35,1	47,5	65,0	30,4	10,4	8,9	13,4
Okuryazar olmayanlar	16,8	30,6	13,9	15,7	27,1	13,4	6,2	11,6	3,8
Lise altı eğitilmişler	46,6	65,9	27,1	42,3	60,0	24,4	9,2	8,9	10,0
Lise	55,5	72,1	36,1	48,4	64,9	29,2	12,7	10,0	19,1
Mesleki veya teknik lise	66,7	81,5	43,0	59,1	74,4	34,8	11,3	8,7	19,1
Yükseköğretim	77,3	85,1	68,8	68,6	78,0	58,3	11,3	8,3	15,2

KAYNAK: TÜİK, İstatistiklerle Kadın, 2023

Çalışma çağında yani 15+ yaş üstünde olup da istihdam edilen ve iş arayan nüfus, işgücünü oluşturur; bunların 15 yaş üstündeki genel nüfusa oranı da "İşgücüne katılım oranı" demektir. Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre, 2022 yılında 15 yaş ve üstü nüfusun işgücüne katılma oranı genel olarak yüzde 53,1 iken, bu oran kadınlarda yüzde 35,1, erkeklerde ise yüzde 71,4 olarak gerçekleşti. Diğer bir deyişle, 15 yaş ve üzeri kadın nüfusun sadece üçte biri işgücü piyasasına dahil olabiliyor, bu da yaklaşık üçte ikilik bir kısmının işgücüne katılmadığı anlamına geliyor.

İşgücüne katılma oranı eğitim seviyesine göre incelendiğinde, kadınların eğitim düzeyi yükseldikçe işgücüne katılımın arttığı görülüyor. 2022 yılında okuryazar olmayan kadınların işgücüne katılma oranı yüzde 13,9 iken, lise altı eğitilmiş kadınların işgücüne katılma oranı yüzde 27,1'e yükseliyor. Lise mezunu kadınların işgücüne katılma oranı yüzde 36,1'e, mesleki veya teknik lise mezunu kadınların oranı yüzde 43,0'a ulaşırken, yükseköğretim mezunu kadınların işgücüne katılma oranı yüzde 68,8'e kadar çıkıyor.

Kadınların istihdam oranı, erkeklerin yarısı kadar bile değil.

Hanehalkı İşgücü Araştırması'na göre, 2022 yılında 15 yaş ve üstü nüfustan iş bulabilenleri ifade eden istihdam oranı genel olarak yüzde 47,5 iken, bu oran kadınlarda yüzde 30,4, erkeklerde ise yüzde 65,0 olarak belirlendi. Başka bir ifadeyle, 15 yaş ve üzeri kadın nüfusunun sadece yaklaşık üçte biri bir işte çalışırken, yaklaşık yüzde 70'i işsiz durumda.

Cinsiyetler arası ücret veya kazanç farkı da kadınlar aleyhine bir tabloya işaret ediyor. Kazanç, brüt ücret ve maaşlara, fazla mesai gibi ödemelerin katılmış halidir. Cinsiyetler arası ücret veya kazanç farkı, erkek ve kadın arasındaki ücret veya kazanç farkının erkek ücret veya kazancına yüzdesel oranı olarak tanımlanmaktadır. TÜİK'in Kazanç Yapısı İstatistiklerine göre, yıllık ortalama brüt ücret-maaş ile hesaplanan göstergede en yüksek erkek-kadın kazanç farkı yüzde 17,1 ile yükseköğretim mezunlarında görülüyor. Kazanç farkı ilkökul ve altı mezunlar arasında ise yüzde 12,4 olarak gerçekleşiyor. Bu durum, kadınların genellikle erkeklerle kıyasla daha düşük ücretlerle çalıştığını gösteriyor.

GENEL GÖRÜNÜM

Yüksek enflasyon dönemi yaşayan Türkiye'de, kazançları ile geçimde zorlanan kesimlerin bankalardan kredi kullanarak ya da kredi kartı üstünden borçlanarak geçim dengesi tutturma çabaları, zorlu bir kavşakta.

EĞİTİM DURUMUNA GÖRE CİNSİYETLER ARASI ÜCRET VEYA KAZANÇ FARKI (2022, %)		
	Cinsiyetler arası kazanç farkı	Cinsiyetler arası ücret farkı
Toplam	6,2	5,7
İlkokul ve altı	14,5	12,4
İlköğretim ve ortaokul	15,0	12,8
Lise	19,6	16,0
Yükseköğretim	17,2	17,1

KAYNAK: Kazanç Yapısı İstatistikleri 2022

Enflasyonla mücadele politikaları çerçevesinde faizlerin yükseltilmesi ve kart kullanım limitlerinin daraltılması, borçlu kesimleri yeni bir denge bulmaya zorluyor. Bu dengeyi kuramayanların yargıda zor zamanlar yaşamaları da çok muhtemel. Dünyanın gelişmiş ülkelerinde, Avrupa Birliği'nde milli gelirin daha çoğu yurttaşlar için sosyal şemsiye olarak kullanılırken Türkiye'de bu şemsiye yeterince kapsayıcı değil. En büyük sosyal koruma aktörü Sosyal Güvenlik Kurumu'nun çatısı altına giremeyenlerin, sigortasızların hala nüfusun yüzde 12'si, yani 10 milyondan fazla olmaları bile bir hayli düşündürücü.

İLETİŞİM

Friedrich-Ebert-Stiftung Derneği
Türkiye Temsilciliği
Cihannüma Mah.
Mehmet Ali Bey Sk.12/4
34353 Beşiktaş / İstanbul – Türkiye
<https://turkey.fes.de>

Yayın Sorumlusu

Henrik Meyer, FES Türkiye Ülke Temsilcisi

Yazar

Mustafa Sönmez

Grafik

Murat Kaspar

İletişim: info.tr@fes.de

ISBN: 978-605-72853-7-9